

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 158/07-30

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 29. novembra 2007 v senáte zloženom z predsedu Milana Ľalíka a zo sudcov Petra Brňáka a Lajosa Mészároša o sťažnosti M. V., D., zastúpenej advokátkou Mgr. D. V., S., vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Žilina v dedičskom konaní sp. zn. D 1356/95, D not 327/96 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo M. V. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Žilina v dedičskom konaní sp. zn. D 1356/95, D not 327/96 porušené bolo.

2. Okresnému súdu Žilina prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. D 1356/95, D not 327/96 konal bez zbytočných prietáhov.

3. M. V. priznáva finančné zadost'učinenie v sume 100 000 Sk (slovom stotisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Žilina povinný vyplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. M. V. priznáva úhradu trov konania v sume 6 296 Sk (slovom šesťtisícdeväťdesiatšesť slovenských korún), ktoré je Okresný súd Žilina povinný zaplatiť na účet advokátky Mgr. D. V., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

5. Sťažnosti M. V. vo zvyšnej časti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 8. augusta 2007 doručená sťažnosť M. V. (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátkou Mgr. D. V., ktorou namieta porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. D 1356/95, D not 327/96.

Z obsahu sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka je účastníčkou dedičského konania po nebohej Š. Š., ktoré začalo 14. júla 1995 na okresnom súde a následne prebiehalo na notárskom úrade JUDr. J. E. Uznesením okresného súdu sp. zn. D 1356/95, D not 327/96 z 13. septembra 2005 bolo dedičstvo prerokované. Proti uzneseniu sa sťažovateľka odvolala, pretože obsahovalo závažné nedostatky a majetok po poručiťelke nebol prerokovaný v celom rozsahu. Krajský súd odvolaniu sťažovateľky vyhovel, uznesením sp. zn. 9 CoD/111/2005 z 12. decembra 2006 zrušil uznesenie okresného súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Sťažovateľka opakovane žiadosťami z 2. augusta 2006, 5. februára 2007 a 14. marca 2007 požiadala okresný súd o odňatie veci konajúcemu notárovi, ten jej

však nevyhoviel. V súčasnom období sa vec nachádza u notára JUDr. E., ktorý vykonáva úkony vo veci, a podľa tvrdení sťažovateľky v dedičskom konaní aj naďalej dochádza k prieťahom v konaní postupom okresného súdu, prostredníctvom súdneho komisára.

Sťažovateľka žiadala, aby ústavný súd v jej veci rozhodol nálezom a vyslovil porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, prikázal okresnému súdu konať vo veci bez zbytočných prieťahov, priznal je primerané finančné zadosťučinenie v sume 120 000 Sk a trovy právneho zastúpenia v sume 13 300 Sk.

Ústavný súd sťažnosť predbežne prerokoval a uznesením č. k. I. ÚS 158/07-9 z 28. augusta 2007 ju prijal na ďalšie konanie. Na výzvu ústavného súdu právna zástupkyňa sťažovateľky a podpredseda okresného súdu oznámili, že súhlasia s prerokovaním veci bez ústneho pojednávania. Ústavný súd preto podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania.

Podpredseda okresného súdu vo vyjadrení sp. zn. 1SprS/350/2007 z 27. septembra 2007 uviedol:

„Po oboznámení sa s chronológiou úkonov a spisovým materiálom konštatujem, že k prieťahom v tomto konaní dochádzalo najmä v období od roku 1999 až 2003. Od roku 2004 až doposiaľ sa vo veci riadne koná a k žiadnym prieťahom nedochádza. Zdlhavé vybavovanie tejto veci je spôsobené tým, že sa jedná o pomerne náročnú a komplikovanú vec. Predmetom dedičstva má byť aj nehnuteľný majetok, ktorý mala poručiteľka zdediť, pričom tento majetok nebol obsiahnutý v správe Správy katastra Ž. Prieťahy v konaní spôsobovala aj samotná sťažovateľka, ktorá vznášala námietky zaujatosti a rôznymi prípismi spomaľovala priebeh konania. V priebehu konania sa okruh dedičov rozširoval o ďalších dedičov, pričom ohľadom maloletých detí bolo potrebné vo veci schvaľovať právne úkony. Rozhodnutie, ktorým okresný súd vo veci rozhodol, bolo Krajským súdom

v Žiline zrušené s tým, že vo veci je potrebné doplniť dokazovanie. Po doplnení tohto dokazovania určí súdny komisár termín pojednávania a vo veci rozhodne.

Čo sa týka námietky sťažovateľky, že vec nebola napriek jej žiadostiam odňatá súdnemu komisárovi JUDr. E., treba uviesť, že neexistoval žiaden dôvod, pre ktorý by táto dedičská vec mala byť JUDr. E. odňatá. Je pravdou, že pôvodne bola táto vec pridelená notárke JUDr. Š. K zmene notára a prideleniu veci súdnemu komisárovi JUDr. J. E. došlo z toho dôvodu, že v dvoch súčasne prebiehajúcich veciach bol daný rovnaký okruh účastníkov (čl. 19 spisu).“

II.

Zo spisu okresného súdu sp. zn. D 1356/95, D not 327/96 ústavný súd zistil nasledovný priebeh konania:

Poručiiteľka zomrela 15. júna 1995, oznámenie o úmrtí bolo okresnému súdu doručené 14. júla 1995 a 18. júla 1995 bola JUDr. A. Š. ako súdna komisárka poverená prerokovaním dedičstva. Súdna komisárka požiadala 27. júla 1995 okresný súd o zaslanie závetu poručiiteľky, ktorý bol spísaný formou notárskej zápisnice pod sp. zn. N 570/90 a NZ 696/90, a predvolala sťažovateľku na predbežné prerokovanie dedičstva, ktoré sa uskutočnilo 8. augusta 1995, kedy súdna komisárka opätovne žiadala o zaslanie závetu poručiiteľky.

Súdna komisárka požiadala 31. augusta 1996 Správu katastra v Ž. (ďalej len „správa katastra“) o zaslanie výpisov vlastníctva nehnuteľností. Ďalší úkon vykonala 16. apríla 1995, keď požiadala jednu z dedičiek o oznámenie dátumov narodení a bydliska maloletých dedičov, u ktorých žiadala okresný súd 7. mája 1996 o ustanovenie opatrovníka. Okresný súd o ustanovení opatrovníka rozhodol uznesením č. k. D 1356/95-16 z 10. mája 1996.

Súdna komisárka požiadala 11. júna 1996 správu katastra o zaslanie výpisov z katastra nehnuteľností a identifikáciu parciel patriacich do dedičstva (odpovede doručené

7. júna 1996 a 26. augusta 1996), 13. septembra 1996 predložené správy reklamovala pre nejasnosti v ich identifikácii (odpoveď doručená 7. februára 1997).

Na základe žiadosti dedičskej kancelárie okresného súdu bol 8. októbra 1996 dedičský spis vyžiadaný od súdnej komisárky JUDr. Š. a vec bola 22. októbra 1996 pridelená súdnemu komisárovi JUDr. J. E.

Dňa 10. apríla 1997 sa uskutočnilo prerokovanie dedičstva na notárskom úrade JUDr. E., ktoré bolo odročené na neurčito, za účelom vyžiadania dokladov preukazujúcich dedičstvo po poručiteľke.

Súdny komisár žiadal 20. mája 1998 o predloženie znaleckého posudku od dedičky A. Š. (na prerokovaní dedičstva vyslovila nesúhlas) aj napriek vyjadreniu z 23. júna 1997, že s pôvodným znaleckým posudkom súhlasí.

Ďalšie pojednávanie sa na notárskom úrade uskutočnilo 2. októbra 1998 a bolo odročené na 13. október 1998 z dôvodu zabezpečenia plných mocí od neprítomných účastníkov. Na pojednávaní uskutočnenom 13. októbra 1998 bolo zistené, že do okruhu dedičov patria po nebohom dedičovi Ing. M. Š. ďalšie maloleté osoby. Po oboznámení, že vo veci určenia otcovstva k maloletým bol podaný návrh na obnovu konania, súdny komisár pojednávanie odročil na neurčito. Súdny komisár vyzval 4. októbra 1999 matku maloletých dedičiek na predloženie rozhodnutia vo veci.

Nový termín pojednávania bol nariadený na 3. máj 2002, na ktorom súdny komisár osvedčil dedičskú dohodu účastníkov dedičského konania a okresný súd požiadal, aby po schválení právneho úkonu opatrovníckym súdom vydal osvedčenie o dedičstve.

Okresný súd rozsudkom č. k. 4 P 38/2002-57 zo 16. decembra 2004 (právoplatný 10. februára 2005) schválil právny úkon zákonnej zástupkyne uskutočnený v mene J. Š. (nebol schválený úkon za mal. A. a S. B., pozn.).

Pojednávanie na notárskom úrade nariadené na 24. marec 2005 bolo pre neprítomnosť účastníkov odročené na 5. apríl 2005 a následne na 19. apríl 2005 a 10. máj 2005 s upozornením na možnosť uloženia poriadkovej pokuty.

Na pojednávaní 10. mája 2005 súdny komisár osvedčil dedičskú dohodu účastníkov dedičského konania a okresnému súdu predložil návrh uznesenia na schválenie dohody. Okresný súd vrátil 8. júna 2005 návrh uznesenia súdnemu komisárovi na prepracovanie. Súdny komisár návrh uznesenia 17. júna 2005 vrátil okresnému súdu ako správny v nezmenenej podobe.

Okresný súd uznesením sp. zn. D 1356/95, D not 327/96 z 13. septembra 2005 rozhodol o schválení dohody o vypořiadaní dedičstva, ktoré bolo účastníkom expedované 16. septembra 2005. Proti rozhodnutiu o schválení dohody o vypořiadaní dedičstva sa 28. septembra 2005 odvolala sťažovateľka.

Spis bol predložený Krajskému súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) 20. októbra 2005 na rozhodnutie o odvolaní. Krajský súd uznesením sp. zn. 9 CoD 111/2005 z 12. decembra 2006 uznesenie okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

V čase, keď sa spis nachádzal na krajskom súde (2. augusta 2006), 5. februára 2007 žiadala sťažovateľka o odňatie veci notárovi JUDr. E. Okresný súd žiadostiam sťažovateľky nevyhovel. Spis bol vrátený okresným súdom súdnemu komisárovi na ďalšie konanie 16. marca 2007. Sťažovateľka 14. marca 2006 namietala nepridelenie veci inému súdnemu notárovi na krajskom súde. Okresný súd preto predložil spis krajskému súdu, ktorý ho 30. mája 2007 vrátil bez rozhodnutia s odôvodnením, že nie sú splnené podmienky, aby krajský súd rozhodoval ako nadriadený alebo odvolací súd. Okresný súd 4. júna 2007 oznámil sťažovateľke, že spis bol vrátený súdnemu komisárovi JUDr. E. na ďalšie konanie.

Súdny komisár 6. júla 2007 požiadal Urbariát S. o oznámenie majetkových podielov poručiťky a 10. septembra 2007 katastrálny úrad o výpis z pozemkovej knihy a identifikáciu parciel vo vlastníctve poručiťky.

III.

1. Podľa ustanovenia čl. 48 ods. 2 prvej vety ústavy každý má právo, aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných priet'ahov.

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na súde alebo inom štátnom orgáne sa právna neistota neodstráni. K vytvoreniu želateľného stavu, t. j. stavu právnej istoty, dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu. Preto na splnenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátne orgány vec prerokovali, prípadne vykonali rôzne úkony bez ohľadu na ich počet (I. ÚS 10/98).

Otázku existencie zbytočných priet'ahov v konaní, a tým aj porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy skúma ústavný súd vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu podľa právnej a faktickej zložitosti veci, podľa správania účastníka konania a spôsobu, akým v konaní postupoval súd (napr. II. ÚS 74/97, I. ÚS 70/98).

A. Predmetom posúdenia v danej veci je dedičské konanie, ktoré sa osobitne nelíši od obdobných konaní tohto druhu. Okresný súd vo svojom vyjadrení k sťažnosti uviedol, že ide o pomerne náročnú a komplikovanú vec. Z vyjadrení sťažovateľky ani z obsahu predloženého na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu ústavný súd nezistil žiadnu zásadnú okolnosť, ktorá by odôvodňovala záver o právnej alebo skutkovej zložitosti veci. Pokiaľ ide o zistenie rozsahu dedičstva, ústavný súd poukazuje v kontexte uvedeného záveru na ustanovenie § 175m Občianskeho súdneho poriadku, podľa ktorého súd zistí poručiteľov majetok a jeho dlhy a vykoná súpis aktív a pasív. Ak sú aktíva a pasíva medzi účastníkmi sporné, obmedzí sa len na zistenie ich spornosti.

B. Pri hodnotení druhého kritéria ústavný súd zistil, že sťažovateľka svojím konaním čiastočne prispela k doterajšej dĺžke konania, a to tým, že podala námietky k priebehu

konania u súdneho komisára, opakovane žiadala o jeho zmenu, namietala nevyhovenie jej žiadosti, odvolala sa proti rozhodnutiu o osvedčení dedičskej dohody, svoje odvolanie opakovane doplnila o nové skutočnosti a namietané právo si v priebehu konania chránila aj podaním viacerých žiadostí o pokračovanie v konaní, resp. o skončenie konania, čím využívala procesné prostriedky priznané účastníkovi konania Občianskym súdnym poriadkom. Ústavný súd tento postup kvalifikoval ako taký, ktorý môže síce spôsobiť predĺženie konania, nemožno ho však považovať za postup, dôsledkom ktorého sú zbytočné prietahy v konaní.

C. Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či v uvedenom konaní došlo k zbytočným prietahom, bol postup okresného súdu, resp. súdneho komisára v predmetnej veci.

Ústavný súd už v rámci svojej predchádzajúcej rozhodovacej činnosti judikoval, že úkony notára ako súdneho komisára v konaní o dedičstve sú úkonmi súdu, a preto aj nimi možno spôsobiť zbytočné prietahy, za ktoré nesie zodpovednosť všeobecný súd (III. ÚS 47/00).

V predmetnom konaní vedenom pod sp. zn. D 1356/95, D not 327/96 sa riešila otázka okruhu dedičov, ktorej vyriešenie je predpokladom vydania konečného rozhodnutia v dedičskom konaní. Táto otázka však nie je jediná, ktorú je potrebné ozrejmiť, resp. preukázať v dedičskom konaní. Z hľadiska prípravy rozhodnutia v predmetnej veci je nevyhnutné v dedičskom konaní vyriešiť taktiež otázku rozsahu majetku po poručiteľke.

Dedičské konanie v uvedenej veci začalo 14. júla 1995. Konanie trvá už viac ako 12 rokov (z uvedeného obdobia predstavuje konanie na krajskom súde, v dôsledku podaného odvolania 1 rok), uskutočnilo sa v ňom 9 pojednávaní u súdneho komisára (8. augusta 1995, 10. apríla 1997, 2. októbra 1998, 13. októbra 1998, 3. mája 2002, 24. marca 2005, 5. apríla 2005, 19. apríla 2005 a 10. mája 2005), ale nebolo do dňa podania ústavnej sťažnosti právoplatne ukončené. Konanie bolo zamerané na zabezpečovanie podkladov potrebných na zistenie rozsahu majetku poručiteľky (žiadosti adresované Správe

katastra Ž. – 31. augusta 1995, 11. júna 1996, 13. septembra 1996, 16. apríla 1997 a 10. septembra 2007, Urbariátu S. – 28. augusta 2007) aj okruhu dedičov (zistiťovanie dedičov po neb. Ing. M. Š. – deti pochádzajúce z manželstva i narodené mimo manželstva), od ktorých závisí konečné rozhodnutie o dedičstve po poručiťelke.

Súdny komisár nezabezpečil podklady na dedičské konanie tak, aby o dedičstve mohlo byť rozhodnuté v celom rozsahu. Vo veci vydal dve odlišné osvedčenia o dedičskej dohode. Pochybenia boli zistené aj v konaní okresného súdu, ktorý na základe návrhov podaných na schválenie právnych úkonov vykonaných za maloleté deti uznesením sp. zn. D 1356/95, D not 327/96 schválil dedičskú dohodu o vypořiadaní dedičstva bez toho, aby boli súdom právoplatne schválené úkony vykonané za maloletú A. a S. B..

Proti rozhodnutiu o schválení dedičskej dohody podala sťažovateľka 28. septembra 2005 odvolanie. Krajský súd uznesením sp. zn. CoD/111/2005 z 12. decembra 2006 uznesenie okresného súdu zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie, pričom svoje rozhodnutie odôvodnil tým, že okresný súd (súdny komisár) v prerokúvanej veci nepostupoval s náležitou dôslednosťou, v dôsledku čoho v aktuálnom štádiu nie je prípustné vo veci meritórne rozhodnúť. Poukázal tiež na skutočnosť, že sa nevysporiadal so závetom poručiťelky, ktorý zanechala, a vo veci rozhodol bez toho, aby boli schválené úkony za v tom čase maloleté dedičky A. a S. B.

V postupe notára povereného okresným súdom vykonaním potrebných úkonov v uvedenej dedičskej veci možno zistiť obdobia, keď sa v konaní riadne nepokračovalo bez toho, aby tomu bránila zákonná prekážka. Obdobia úplnej nečinnosti boli zistené v období od 31. augusta 1995 do 16. apríla 1996, od 16. apríla 1997 do 20. mája 1998, od 13. októbra 1998 do 4. októbra 1999 a od 7. 12. 1999 do 3. mája 2002, takže obdobie nečinnosti tvorí z celkovej 12-ročnej dĺžky konania viac ako päť rokov.

Uvedený celkový postup okresného súdu, resp. notára i jeho nečinnosť v označených obdobiach bez toho, aby jeho postupu bránila zákonná prekážka, je potrebné považovať za ústavne neakceptovateľný a porušujúci základné právo priznané čl. 48 ods. 2 ústavy.

2. Podľa čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Pretože ústavný súd zistil, že nečinnosťou a neefektívnou činnosťou okresného súdu (súdneho komisára) došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, prikázal okresnému súdu, aby vo veci konal bez zbytočných prietáhov a odstránil tak stav právnej neistoty, v ktorej sa nachádza sťažovateľka domáhajúca sa rozhodnutia okresného súdu vo svojej veci.

3. Sťažovateľka vo svojej sťažnosti žiadala aj o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 120 000 Sk, ktoré odôvodnila neprimeranou dĺžkou konania vo veci, ako aj fyzickou a psychickou ujmu, ktorá jej v dôsledku prietáhov vznikla.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa ustanovenia § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

Pretože porušenie základného práva sťažovateľky, ktoré ústavný súd zistil, nemožno napraviť obnovením stavu pred jeho porušením a výrok ústavného súdu deklarujúci toto porušenie nemožno vzhľadom na okolnosti prípadu považovať za dostatočnú a účinnú nápravu, priznal ústavný súd sťažovateľke primerané finančné zadosťučinenie. Pri stanovení jeho výšky zobral do úvahy aj skutočnosť, že sťažovateľka svojím konaním čiastočne prispela k doterajšej dĺžke konania.

Ústavný súd považoval v tomto prípade za primerané priznať sťažovateľke sumu 100 000 Sk. Táto suma zohľadňuje celkovú dĺžku predmetného konania s prihliadnutím na predmet konania okresného súdu, dĺžku zbytočných priesťahov (päť rokov), ako aj správanie sťažovateľky v priebehu konania. Vo zvyšnej časti uplatnenému nároku sťažovateľky na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v návrhu nevyhovelo.

4. Sťažovateľka prostredníctvom svojej právnej zástupkyne žiadala priznať náhradu trov konania pred ústavným súdom v sume 13 300 Sk za dva právne úkony.

Ústavný súd pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľky vychádzal z ustanovení § 1 ods. 3, § 11 ods. 2, § 14 ods. 1 písm. a) a c) a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov s tým, že predmet konania podľa čl. 127 ústavy pred ústavným súdom, ktorým sú základné práva a slobody, porušenie ktorých sťažovateľka namieta, v zásade nie je oceníteľný peniazmi. Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby uskutočnený v období od 1. januára 2007 v konaní pred ústavným súdom predstavuje sumu 2 970 Sk a hodnota režijného paušálu 178 Sk.

Na základe uvedeného možno teda náhradu trov konania sťažovateľky vyčíslieť ako súčet odmeny za dva úkony právnej služby (príprava a prevzatie vecí, písomné podanie na súd) vrátane režijného paušálu ($2 \times 2\,970 \text{ Sk} + 2 \times 178 = 6\,296 \text{ Sk}$). Náhrada trov konania v predmetnej veci vypočítaná podľa platnej právnej úpravy predstavuje spolu celkovú sumu 6 296 Sk.

Ústavný súd právnej zástupkyne sťažovateľky priznal odmenu v sume 6 296 Sk a v zostávajúcej časti jej nároku na náhradu trov konania nevyhovelo.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 29. novembra 2007